

Účasť verejnosti v procese posudzovania vplyvov

D. Gindlová, I. Kusý, D. Petříková: Public Participation in the Process of Environmental Impact Assessment. Život. Prostr., Vol. 33, No. 4, 210–214, 1999.

The paper brings an analysis of the five-year existence of the EIA Act from the viewpoint of development of the process of public participation. It can be followed in the process of environmental impact assessment of some of the most important proposed activities. It deals with the forms and the results of public participation as well as with its assets. Particular attention is paid to such sociological instruments as surveys, information campaigns, public hearings. The article is also focused on the application of the civic rights in the course of building new structures in the environment and assessing their impacts on the social environment. An evidence of the practical application of EIS in the selected case studies (motorways, water-works, landfills) is also demonstrated in the contribution. Its authors arrive at a conclusion that there are many things to be improved, primarily the higher willingness of investors and more active approach of citizens.

Zákon NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej zákon) umožňuje zapojenie širokej verejnosti. Verejnosťou môže byť každý občan alebo združenie občanov (občianska iniciatíva), ktorí sú zainteresovaní na objekte posudzovania. Do procesnosti EIA vstupuje ako jej bezprostredný účastník, v partnerskom vzťahu k iným zúčastneným subjektom.

V celkovom zhodnotení zákona treba vyzdvihnúť význam jeho podstaty spočívajúcej v tom, že do procesu tvorby a ochrany životného prostredia priniesol dva nové aspekty – aspekt odbornosti a aspekt demokratickosti.

Aspekt odbornosti určuje zodpovednosť za environmentálne dôsledky navrhovanej činnosti u všetkých zúčastnených subjektov. Každý z nich svojím podielom ručí za to, že posudzovaná činnosť nebude negatívnym zásahom do životného prostredia. Komplexný integrálny prístup v hodnotení variantného riešenia je zárukou, že sa bude včas predchádzať aj negatívnym dôsledkom v sociálnej oblasti a zbytočným finančným stratám. *Aspekt demokratickosti* zákona spočíva predovšetkým v umožnení širokej účasti verejnosti vrátane ostatných subjektov, ktoré sa na posudzovaní zúčastňujú. Názory a pripomienky dotknutej verejnosti musia byť rešpektované vo všetkých fázach procesu posudzovania.

Počas mnohých pracovných i neformálnych stretnutí

pri uplatňovaní zákona bolo sa často treba vracaf k východiskovým princípom "práce s verejnosťou". Ukázalo sa, že je to rozporuplný pojem, vysvetľuje a chápe sa rôznym spôsobom. Vyplýva to nepochybne z rôznych skúseností, ktoré sa viažu k rôznym obdobiam a aktivitám spojeným s "prácou s verejnosťou". Negatívny postoj k práci s verejnosťou zastáva predovšetkým časť ochranárskych aktivistov, ktorí sa snažia ochraňovať životné prostredie. V práci s verejnosťou vidia zakódovanú možnosť manipulácie a odmietajú akokoľvek na ňu pôsobiť.

Konkrétne skúsenosti čiastočne dávajú tomuto stanovisku za pravdu – v tom zmysle, že verejnosť nie je rozhodujúcim a zvrchovaným činiteľom pri formovaní svojho životného prostredia, a preto sa môže stať objektom manipulácie a rozhodnutia nemusia vždy sledovať jej záujem.

Rozhodne však – po našich dobrých skúsenostiach i na základe skúseností zo zahraničia – zastávame stanovisko, že s verejnosťou treba pracovať, že sa s ňou dá pracovať aj bez snahy o manipuláciu a že pre takúto prácu dáva dostatočné možnosti aj zákon.

Občianska iniciatíva alebo občianske združenie obhajuje záujmy veľkej skupiny obyvateľstva. Účasť v nich ale nevyklučuje, aby sa občan vyjadroval k plánovanej činnosti aj individuálne. Podmienka trvalého pobytu zabez-

pečuje, že k stanovisku sa hlásia obyvatelia obce, ktorá bude plánovanou činnosťou skutočne dotknutá.

Vznik občianskych združení či iniciatív je motivovaný spravidla negatívnym postojom k plánovanej činnosti. Od uplatňovania zákona nevznikla ani jedna iniciatíva, ktorá by bola za zlepšenie plánovanej činnosti, hoci takáto forma aktívnej ochrany životného prostredia by bola na prospech životnému prostrediu aj navrhovateľovi.

Občianske združenia a občianske iniciatívy vznikali najmä proti vedeniu trasy diaľnic (Dubnická iniciatíva, považskobystrická iniciatíva Ľudia a diaľnica, Popradská iniciatíva), proti vodným dielam (Združenie Slatina, Tichý potok) a proti skládkam odpadov (Banskobystrická iniciatíva).

V rámci posudzovania vplyvov na životné prostredie je podľa zákona povinná analýza sociálno-demografickej situácie, zdravotného stavu a rizík, práce s verejnosťou a sociologický prieskum postojov a záujmov obyvateľov k danému zámeru.

V období priprav zákona (r. 1993) sa uskutočňovala "práca s verejnosťou" pre Vodné dielo Žilina (VDŽ). Skutočnosť, že do procesu prípravy výstavby vstúpil sociológ znamenala, že na základe neformálnych rozhovorov, pozorovania a predbežného štúdia materiálov sa v inom svetle objavil celý zámer výstavby vodného diela. Pre sociológa, ktorý má zistiť a zdokumentovať sociálne problémy spojené s výstavbou, nie je vecou prvoradej dôležitosti celospoločenská prospešnosť diela (zaujíma ho totiž prospešnosť diela pre užšie vymedzenú – dotknutú verejnosť), ani ekonomická efektívnosť či návratnosť diela (zaujíma ho tie náklady, ktoré sú spojené so zlepšením životných podmienok dotknutej verejnosti), ani funkčná nevyhnutnosť diela (zaujíma ho podporenie funkcie bývania občanov v danom území).

Na základe tohto a ďalších príkladov možno konštatovať, že zákon sa vo svojej praktickej podobe premietol do takej "práce s verejnosťou", ktorá investorovi neublíži, ale, žiaľ, ani verejnosti nepomôže, hoci to je jej hlavným cieľom.

V prípade VDŽ sa uskutočnili také kroky a formy práce s verejnosťou, ktoré považujeme za vhodné a potrebné naďalej realizovať pri podobných investičných akciách:

- analýza sekundárnych materiálov sociologického a demografického charakteru,
- poukázanie na problémy priechodnosti zámeru vo verejnosti,
- odporúčania pre informačnú fázu práce s verejnosťou,
- sociologický prieskum postojov, názorov a informovanosti obyvateľov o pripravovanom zámere,
- scenár informačného strediska o vodnom diele v Žiline ako súčasť práce s verejnosťou,
- sociologicky sa monitorovali všetky verejné prerokova-

vania, ktoré investor absolvoval v obciach dotknutého územia,

- prezentácia výsledkov tejto činnosti na záverečnom verejnom prerokovaní pred laickou, ale najmä odbornou verejnosťou v Žiline.

Zatiaľ je málo skúseností s aktivizovaním verejnosti v súvislosti s posudzovaním vplyvov na životné prostredie. Doterajšia prax je zväčša taká, že navrhovateľ nemá mimoriadnu snahu kontaktovať sa s verejnosťou, pretože tá sa skôr zaujíma o kompenzácie majetkovej ujmy, prípadne o získanie výhod z novej aktivity, ako o svoje životné prostredie. Táto orientácia potom navrhovateľovi prináša zvýšený tlak na rozpočet plánovanej stavby.

Naplnenie zákonných predpokladov na uplatňovanie požiadaviek verejnosti je vždy poznačené skutočným (na rozdiel od ideálneho) stavom a skutočnou atmosférou, v ktorej zákon pôsobí. V praxi sa dotknuté obyvateľstvo prezentuje takmer vždy v pasívnej polohe. Skutočných iniciatív verejnosti, ktoré znamenali masovo podporený prejav nesúhlasu s navrhovaným zámerom, bolo pomerne málo.

V predkladaných správach o hodnotení sa zväčša objavuje len veľmi stručný opis obyvateľstva, založený na najprimitívnejších štatistických údajoch, navyše málokeď odborné fundovane spracovaných. Celkom absentujú výsledky sociologického prieskumu postojov a názorov obyvateľov. Málo, alebo vôbec sa nevyužíva druhá poloha obyvateľa – ako aktívneho činiteľa v území, možného informátora nielen o sebe, ale aj o svojom životnom prostredí. Jeho pripomienky, návrhy a postoje by sa mohli stať skutočne významnou východiskovou pozíciou nielen pre sformulovanie a zdôvodnenie obsahu navrhovanej zmeny, ale aj pre stratégiu jej uskutočnenia a nasledujúceho využívania.

Sociologický empirický výskum

Sociologický výskum, ktorý sa realizuje formou ankety alebo dotazníkov, prípadne riadenými rozhovormi v dotknutom území, znamená vstup do lokálneho, prípadne regionálneho spoločenstva a popri svojom poznávacom význame má súčasne význam informačný. Nezanedbateľný môže byť aj jeho význam ako aktivizátora verejnosti.

Kvalitná práca s verejnosťou a kvalitné posúdenie vplyvov zámeru na človeka, so zistením reprezentatívnych postojov k danému zámeru, vždy vyžadujú, aby sa vykonal terénny sociologický prieskum – podobne, ako sa vykonávajú iné terénne prieskumy, keď sa sledujú napríklad vplyvy zámeru na flóru a faunu istého územia.

Ak by sme mali vysloviť názor na dôvody absencie sociologického výskumu posudzovania vplyvov, prvotnou príčinou boli a sú zrejme výdavky. Sociologický výskum je drahý, ale najmä nepožadovaný v súťažných

kritériach. Uchádzači o spracovanie hodnotiacej správy vo svojich prihláškach do verejnej súťaže vypúšťajú v cenových kalkuláciách náklady na tento výskum. Vedia totiž, že najnižšia cenová ponuka je prvoradým kritériom uspenia v súťaži. Vypúšťajú teda aj sociologický výskum a jeho výsledky nahrádzajú tými niekoľkými štatistickými údajmi, ktoré by sa im pri použití aspoň rovnakých nárokov a kritérií, aké sú bežné pri posudzovaní vplyvov napríklad na zmienu flóru a faunu, netolerovali. V prípade sociologického výskumu sa však tolerujú a jeho výsledky iba zdanlivo nechýbajú.

Informačná kampaň

Prezentovanie zámeru v médiach (tlač, rozhlas, televízia) je súčasťou prvej fázy práce s verejnosťou a má vyprofilovať čo najväčší počet informovaných členov verejnosti, schopných zastávať zodpovedné postoje v druhej fáze práce s verejnosťou.

Poznatky z praxe poukazujú na malú pozornosť venovanú informačnej kampani. V niektorých médiach sa objavili reportáže so snahou ísť na koreň veci v čase, keď už problematická časť – získanie súhlasu dotknutého obyvateľstva (dotknutého nielen bezprostredne majetkovo) – prebehla vlastne bez problémov. Existujú však aj príklady, kedy mediálna (nie informačná!) kampaň vyvolala tlak, ktorý si vynútil vypracovanie ďalších variantov zámeru (diaľnica Považská Bystrica).

Všeobecne však neschopnosť zainteresovať širokú verejnosť a podnietiť verejnú diskusiu o určitom probléme prináša pri väčších zámeroch zbytočné straty, ktoré sú vyjadriteľné nielen sociálnou ujmom, ale dokonca aj finančne. Dopláca na to nielen sám navrhovateľ, ale prakticky celá spoločnosť.

Mnohí navrhovatelia, ale aj mimovládne organizácie (MVO), informujú verejnosť často netradičnými spôsobmi, vydávajú rôzne plagáty, trojrozmerné makety, skladačky a pod. K príprave na verejné prerokovanie patrí však i stanovisko obce alebo MVO vysvetľujúce občanom podrobnosti o navrhovanej stavbe. Túto formu informovania využíva len málo starostov obcí, výraznejšie sa vyskytuje u MVO. Informačná kampaň môže podstatne ovplyvniť verejnú mienku, pričom ovplyvniť neznamená len negatívne, resp. neobjektívne.

V mienke verejnosti ide o vyslovené, ale i nevyslovené názory na danú problematiku. Verejná mienka je jav veľmi tvárny, menlivý a nestály. Preto pôsobenie na vytváranie verejnej mienky patrí k bežným taktikám navrhovateľa, ale i občianskych aktivistov. Mienkotvorci môžu byť i ľudia v obci, ktorí patria k formálnym i neformálnym autoritám (napr. učiteľ, starosta, kňaz, miestny vplyvný podnikateľ, lekár, aktívny dôchodca, právnik, ekonóm, prírodovedec a pod.). Pochopiteľne, každá strana sa snaží pôsobiť na verejnú mienku vo svoj

prospech. Tu zohráva významnú úlohu celkový kritický postoj jednotlivých občanov, schopnosť prijať a vyhodnotiť informáciu a abstrahovať od nepodložených skupinových priání a záujmov. Ak má navrhovateľ skutočný záujem prispieť k reálnej účasti verejnosti, mal by čo najzrozumiteľnejšie prezentovať zámer a vysvetliť všetky známe okolnosti jeho realizácie. Záleží aj na zdanlivých maličkostiach. Doteraz spracovaná dokumentácia je na prijateľnej úrovni, no vyskytujú sa i prípady s nižšou vypovedacou schopnosťou a nezrozumiteľné pre verejnosť. Pripisujeme to malým skúsenostiam spracovateľov dokumentácie.

Verejné prerokovania

Tlak na zjednodušenie analýz sociálnych a demografických údajov a práce s verejnosťou vyplýva z viacerých okolností:

- znamená uľahčenie práce pre spracovateľov zámeru a správy o hodnotení,
- ušetrenie finančných prostriedkov, ktoré by na naznačený rozsah práce s verejnosťou bolo treba vynaložiť,
- praktickým vyradením verejnosti s jej záujmami a požiadavkami odbúrava často vážnu prekážku v schvaľovaní procese.

Verejné prerokovania naplňajú, resp. mali by naplňovať poinformačnú fázu práce s verejnosťou. Na nich by sa mali zhodnocovať výsledky kvalitnej a objektívnej informovanosti verejnosti. Verejnosť by tu mala vystupovať ako zodpovedný činiteľ, vedomý si kladných i záporných stránok zámeru, zohľadňujúci vonkajšie okolnosti jeho sformulovania a presadzujúci vlastné predstavy o riešení a o prípadných kompenzáciách za ujmu, ktoré jej zámer prináša.

Konkrétne poznatky z verejných prerokovaní

- Verejné prerokovanie je platformou, na ktorej by sa mal stretnúť predkladateľ zámeru s občanmi, zástupcami verejnosti (obce) a so zástupcami ostatných orgánov (príslušného, povoľujúceho a dotknutého). Má sa uskutočniť do uplynutia lehoty vystavenia správy na príslušnom úrade štátnej správy, aby mala dotknutá verejnosť možnosť aj po skončení verejného prerokovania do správy nahliadnúť a zámer pripomienkovať. Najčastejším problémom je slabá alebo nijaká účasť verejnosti na prerokovaní, čím verejné prerokovanie stráca hlavný zmysel – konfrontovať záujmy verejnosti so záujmami navrhovateľa.

- Moderovanie verejného prerokovania naráža na neexistenciu formálnej smernice. Riadi sa však určitými všeobecnými pravidlami: moderovanie má robiť osoba s nezaujatými postojmi, oboznámená s procesom posudzovania a vystavenou dokumentáciou. V praxi však ani

splnenie týchto podmienok nezaručuje prijateľnosť moderátora pre všetky zúčastnené strany. Diskusia by sa mala pridržať problémov priamo súvisiacich s problematikou. Moderátor by sa mal zúčastniť aj prípravy verejného prerokovania.

- Príprava verejného prerokovania spočíva vo včasnom oznámení termínu, vypracovaní zoznamu účastníkov a zabezpečení ich účasti, včasnom rozoslaní pozvánok a informačných materiálov, spracovaní hlavných environmentálnych problémov a výsledkov vypracovaní problémových okruhov a v príprave scenára verejného prerokovania. Treba využiť aj možnosti názornej grafickej prezentácie. Je vhodné vyzvať verejnosť k predloženiu písomných otázok, vyplneniu pripomienkového hárku, ako aj k ústnemu vyjadreniu ešte pred začiatkom verejného prerokovania.

Priebeh verejného prerokovania je nepredvídateľný. Jeho smerovanie môžu veľmi citlivo ovplyvniť javy, ako napr.:

- krátky čas na vyjadrenie názoru. Chybný krok alebo zlý dojem môže byť podnetom preskupinu s odlišným názorom na vyvolanie konfliktov,
- pri nedôraznom moderovaní sa môže verejné prerokovanie strhnúť na stranu "silného jedinca",
- mnohí účastníci majú obavu vystúpiť so svojimi názormi pred veľkou skupinou,
- niektorí účastníci majú snahu prezentovať svoje problémy, ktoré nemajú priamu súvislosť s navrhovanou činnosťou,
- verejnosť rýchlo vycíti a vysloví nespokojnosť, ak tí, ktorí prezentujú činnosť a jej vplyvy, nepoznajú prostredie a jeho problémy,
- tí, ktorí prezentujú navrhovanú činnosť a jej očakávané dôsledky, by mali vystupovať korektne a nepodceňovať zástupcov verejnosti.

Základným pravidlom verejného prerokovania je jeho nezáujatosť a informatívny charakter, ale zároveň prirodzená a neformálna atmosféra, a najmä tolerantný prístup voči sebe navzájom s využitím možností otvoreného dialógu.

Najvýznamnejším momentom celého procesu posudzovania je, aby vznikla dostatočná dôvera verejnosti v to, že sa s ich pripomienkami bude navrhovateľ, prípadne ministerstvo, vážne zaoberať. Pokiaľ verejnosť nadobudne presvedčenie, že to tak nebude, stratí záujem o riešenie problematiky, lebo "aj tak sa s tým nič nebude robiť", alebo "už je aj tak vopred rozhodnuté". Dôsledok takéhoto postoja je jej neúčast na verejnom prerokovaní a strohé, málo obsažné stanoviská.

Navrhovatelia by mali mať snahu erudovane predstaviť zámer a filozofiu svojej činnosti, mali by vedieť uviesť hlavné problémové body. V praxi sa snažia vyhnúť uvádzaniu tých problémov, ktoré nie sú schopní minimalizovať, alebo odstrániť.

Predpokladom kvalitného verejného prerokovania zostáva pripravenosť obyvateľstva. Občania, ktorí sú už od začiatku informovaní o plánovanej činnosti aj s jej dôsledkami, sú náchyľnejší akceptovať argumenty navrhovateľa, pretože chápu šírku problematiky. Môžu si pripraviť aj argumenty na obhajobu svojich záujmov (nezávislé posudky, ekonomické rozbor, mapové podklady s návrhom nových alternatív a pod.).

Príkladom verejného prerokovania, ktoré síce prebehlo za početnej účasti verejnosti, ale jeho priebeh poznamenali viaceré negatívne črty – aj tie, ktoré sme spomínali, sa týkalo zámeru "Pezinok – skládka odpadov a Pezinok – technologické centrum". Predchádzala mu masívna kampaň v miestnych novinách, ktorá bola zameraná jednostranne – so zámerom znemožniť využívanie jám po vyťaženej tehliarskej hline v rámci areálu Pezinských tehelní, a. s., firme uchádzajúcej sa o túto činnosť. Dôsledkom takéhoto prístupu však je nevyužívanie nadregionálnych skladovacích priestorov pre nadregionálne účely a ich prisvojenie si miestnou komunitou.

Práca s verejnosťou má viesť práve k prehĺbaniu pohľadu na ochranu životného prostredia ako na problematiku celospoločenskú, pričom by si lokálne a regionálne spoločenstvá mali navzájom pomáhať pri riešení problémov podľa svojich špecifických možností.

Z priebehu tohto verejného prerokovania vyplynulo, že občania pocítovali silnú nedôveru voči zámeru a voči navrhovateľovi. Nebolo možné priamo na mieste rozplietť dôvody tejto nedôvery a odstraňovať ich. Z nedôvery potom vyplývala neochota a nepripravenosť vnímať podnety na občiansku solidaritu.

Nepripravenosť bola dôsledkom spôsobu, akým prebehlo posudzovanie podľa zákona. Moderátor upozorňoval na to, že v rámci posudzovania sa neuskutočnila "práca s verejnosťou". Prieskum postojov obyvateľstva a celkovej atmosféry voči zámeru mohol dostatočne vopred upozorniť na problémové body zámeru, čo sa ešte mohlo na verejnom prerokovaní odborne vysvetliť a objasniť.

"Práca s verejnosťou" v tomto prípade je príkladom celkom opačného prístupu a tiež dôkazom, že ukazovateľ kvantity nie je vždy vyjadrením kvality v účasti verejnosti.

Petícia občanov, občianska iniciatíva, občianske združenie

Najčastejšou formou vyjadrenia záporného stanoviska verejnosti je sťažnosť alebo petícia občanov. Je to síce forma, ktorú zákon EIA výslovne neuvádza, ale vyplýva zo zákona č. 85/1990 Zb. o petičnom práve, ktorý upravuje podávanie písomných petícií štátnym orgánom, zbieranie podpisov pod takéto petície, ako aj 30-dennú

lehotu pre písomnú úradnú odpoveď na podanú petíciu. Z hľadiska verejnosti je to určitý aktívny krok, avšak bez právnej záväznosti.

Ukážkou úspešnej petície je petícia obyvateľov kysuckej obce Zborov nad Bystricou, ktorí protestovali proti navrhovanému obnoveniu ťažby v kameňolome Klubiná v katastri obce, pričom táto ťažba by ohrozila zdroj pitnej vody pre obec. Postoje občanov a stanovisko obce vyjadrené v tejto petícii prinútili investora odstúpiť od navrhovaného zámeru "pre nepriechodnosť zo strany obyvateľov".

Ukážkou sústredenej a stupňujúcej sa účasti verejnosti, ktorej okruh a intenzita sa zvyšovali s narastaním problémov, bol proces posudzovania alternatív diaľnice D 1 Sverepec – Hričovské Podhradie, kde boli v meste Považská Bystrica dve alternatívy. Pri verejnom prerokovaní občania využili svoje zákonné právo na petíciu a súčasne založili dve občianske združenia "Diaľnica a príroda" a "Diaľnica a ľudia", ktoré protestovali proti alternatíve, ktorá mala viesť cez mesto, v blízkosti obytných zón. Výsledkom úsilia týchto občianskych združení, podporovaných aj magistrátom mesta a primátorom, bolo prerušenie procesu posudzovania a hľadanie novej, vhodnejšej alternatívy trasovania tohto úseku diaľnice.

Pri posudzovaní úseku diaľnice D 1 Nemšová – Ladce sa svojimi pripomienkami angažovali už existujúce MVO "Deti Zeme" a "ZO SZOPK – Dubnická environmentálna skupina". Nevyužili však nijakú ďalšiu formu na vyjadrenie svojho postoja a napriek tomu, že MŽP SR ústretovo navrhlo diskusiu k týmto problémom, MVO neprejavili záujem.

Pri posudzovaní úseku diaľnice D 61 Bratislava Mierová – Senecká tiež vzniklo občianske združenie "Človek a diaľnica", ktoré požadovalo alternatívu nulového variantu, ale keďže takéto riešenie nebolo možné, ich úsilie sa presunulo do tlaku na uspokojivé kompenzačné riešenia investora vo vzťahu k požiadavkám obyvateľov.

Pri posudzovaní "Environmentálneho hodnotenia alternatívneho zabezpečenia pitnej vody pre Prešov a Košice" vypracovala MVO "Ľudia a voda" alternatívny návrh. Keďže ho nespracovala do podoby návrhu zámeru, neprešiel procesom posudzovania. Mal však významný vplyv na priebeh procesu posudzovania, kde MŽP SR napokon vydalo záporné stanovisko.

V prípade oprávnenosti a realnosti sťažností v jednotlivých posudzovaných činnostiach sa akceptovali aj pripomienky zo sťažností a petícií, na základe ktorých sa prijali obyvateľstvom podporované návrhy.

Po päťročných praktických skúsenostiach možno na margo tej časti zákona, ktorá sa týka práce s verejnosťou povedať, že dáva priestor pre účasť verejnosti. Pre lepší priebeh procesnosti zákona, kde vstupuje verejnosť ako jeden zo subjektov, by však bolo vhodné eliminovať analyzované nedostatky.

Literatúra

- Belčáková, I., Gindlová, D., Petříková, D., 1994: Manuál k účasti verejnosti v procese environmentálneho rozhodovania (súčasný stav a výhľad do budúcnosti – Slovenská republika). REC, Budapešť.
- Gindlová, D., Petříková, D., 1994: Postavenie verejnosti ako subjektu v procese EIA. Život. Prostr., 2, p. 77.
- Gindlová, D., Kusý, I., Petříková, D., 1998: Príprava a realizácia komplexného zhodnotenia uplatňovania zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o hodnotení vplyvov na životné prostredie – časť Práca s verejnosťou. MŽP SR, Bratislava.
- Kusý, I., 1999: Sociológia v územnom a regionálnom plánovaní. Sociológia, 2, p. 112.
- Petríková, D., 1999: Sociologické aspekty environmentálneho rozhodovania. Sociológia, 2, p. 135.
- Zápisnice z verejných prerokovaní jednotlivých zámerov. Archív MŽP SR, Bratislava.

PhDr. Dana Gindlová (1945), odborná asistentka, katedra teórie architektúry, urbanizmu a dizajnu Fakulty architektúry STU, Nám. slobody 19, 812 45 Bratislava
E-mail: gindlova@fastu.fa.stuba.sk

PhDr. Ivan Kusý, CSc. (1948), odborný asistent, katedra teórie architektúry, urbanizmu a dizajnu Fakulty architektúry STU, Nám. slobody 19, 812 45 Bratislava.
E-mail: kusy@fastu.fa.stuba.sk

PhDr. Dagmar Petříková, CSc. (1949), odborná asistentka, katedra teórie architektúry, urbanizmu a dizajnu Fakulty architektúry STU, Nám. slobody 19, 812 45 Bratislava. E-mail: petrikova@fastu.fa.stuba.sk